

نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری، سال هفتم، شماره بیست و هفتم، زمستان ۱۳۹۵

شاپا چاپی: ۵۲۲۹-۲۲۲۸، شاپا الکترونیکی: ۳۸۴۵-۲۴۷۶

دریافت: ۱۳۹۴/۲/۲۸ - پذیرش: ۱۳۹۵/۹/۱۴

<http://jupm.miau.ac.ir/>

صص ۹۳-۱۱۰

بررسی نقش و عملکرد مبلمان شهری در ارتقاء کیفیت محیط شهری و

رضایتمندی شهروندان (مطالعه موردی: منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه)

پاکزاد آزادخانی: استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه باختر ایلام، ایلام*

زهرا طهماسبی کیا: کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه باختر ایلام، ایلام

چکیده

با گسترش فزاینده شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرنشینان و مشکلات ناشی از آن، فراهم آوردن امکاناتی برای رفاه حال شهروندان بیش از پیش ضروری می‌نماید. امروزه اهمیت و نقش مبلمان شهری در خدمات-رسانی و زیباسازی شهری بر هیچ کس پوشیده نیست و مبلمان شهری از اجزای ضروری و جدایی‌ناپذیر شهرها محسوب می‌شود. هدف از این مطالعه بررسی نقش مبلمان شهری بر ارتقاء کیفیت محیط شهری و رضایتمندی شهروندان منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه است که به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است. گردآوری اطلاعات با استفاده از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی (پرسشنامه) صورت گرفته است. جامعه آماری این پژوهش را شهروندان منطقه ۴ کرمانشاه تشکیل می‌دهد که تعداد ۳۷۵ نفر از آنها با استفاده از فرمول کوکران انتخاب و پرسشنامه پژوهش به روش تصادفی ساده بین آنها توزیع شد. پرسشنامه پژوهش محقق ساخته است که روایی آن با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد تایید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۰ تایید شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های همبستگی، t استیوننت در نرم‌افزارهای AMOS و SPSS و برای سنجش میزان رضایتمندی شهروندان از شاخص‌های این تن استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که از نظر ساکنان این منطقه مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان تأثیر دارد. مبلمان شهری منطقه ۴ کرمانشاه از زیبایی و تناسب مطلوبی و جانمایی صحیحی برخوردار نیستند. همچنین، بین عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری و به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط شهری همبستگی بالایی یافت شد.

واژه‌های کلیدی: مبلمان شهری، کیفیت محیط شهری، رضایتمندی شهروندان، منطقه ۴ کرمانشاه

۱- مقدمه

۱-۱- طرح مسأله

شهرها از فضاهای مختلفی تشکیل می‌شوند که هر کدام از آنها برای حمایت و تسهیل برخی از فعالیت‌های فردی و اجتماعی و ایجاد معانی که شهروندان به آنها نیاز دارند شکل می‌گیرند. با توجه به اینکه هر فعالیت به فضایی با ویژگی خاص یا قرارگاه رفتاری مناسب نیاز دارد، در صورت عدم وجود فضای مناسب کیفیت بروز نوع فعالیت‌ها دچار مشکل شده و در نهایت موجودیت شهر از جنبه‌های اجتماعی، فرهنگی و هویتی با اختلال روبرو خواهد شد (فلاح، ۱۳۸۷). بی شک قسمت عمده‌ای از عناصر تشکیل‌دهنده سیمای شهر مبلمان آن شهر است که ریشه حضور مبلمان شهری در جوامع انسانی به قدمت تاریخ است (محمدنژاد، ۱۳۸۷) و هیچگاه نمی‌توان نقطه آغاز مشخصی برای آن یافت. نیاز ساکنان شهر با گسترش شهرها، گسترش یافته و تغییر کرده است و عناصر شهری نیز بالطبع آن شکل گرفته، گسترش یافته و تغییر کرده است. بنابراین اهمیت و توجه به مبلمان شهری و مناسب‌سازی محیط شهری برای حضور شهروندان در فضاهای شهری از چالش‌های پیش‌رو در کلانشهرهای امروزی است.

با گسترش فزاینده شهرنشینی و افزایش جمعیت شهرنشینان و مشکلات ناشی از آن، فراهم آوردن امکاناتی برای رفاه حال شهروندان بیش از پیش ضروری می‌نماید. مبلمان شهری اجزای غیرثابت محیط‌های شهری است که به عنوان عناصر مکمل در میان فضاهای بین ساختمان‌ها و بناها قرار دارد.

مبلمان شهری در تعریف شخصیت عملکردی فضاها نقش مهمی ایفا می‌کند و در چگونگی روحیه شهر و شهروندان بسیار مؤثر است و امروزه شهرنشینی یکی از وجوه عمده شیوه زندگی محسوب می‌شود؛ با توجه به رشد سریع شهرنشینی و ازدیاد جمعیت، نیازهای جامعه شهری اشکال متنوعی به خود گرفته است. مشکلات کلان شهرها فقط در ازدیاد جمعیت، ترافیک، گرانی، اقتصاد و نابسامانی‌های زیست‌محیطی خلاصه نمی‌شود بلکه انواع ناهنجاری‌های رفتاری، مشکلات اجتماعی و فشارهای روحی و روانی ناشی از سیمای ناخوشایند بصری نیز خود دلایل کافی برای افزایش مسائل زندگی مدون شهری و تنگ‌تر شدن عرصه در جامعه امروزی است (بهمنی کازرونی و جلالی، ۱۳۹۲). این قسم از مشکلات به طور مستقیم با شهر و سیمای شهری در ارتباط است. بنابراین، توجه به مبلمان شهری نه تنها یک رویکرد زیباسازی است بلکه در کنار آن کیفیت در محیط شهری و رضایتمندی شهروندان هم ارتقا داده می‌شود. مبلمان شهری از جمله عناصر سازنده فضاهای شهری محسوب می‌شوند که کمیت، کیفیت، زیبایی، راحتی دوام و محل استقرار آنها نقش بسیار اساسی در دستیابی به شهری زیبا و سالم دارد شهری که در آن شهروندان احساس آسایش کنند و حضور در آن را به نشستن در خانه ترجیح دهند (زنگی‌آبادی و تبریزی، ۱۳۸۳: ۳) که در نتیجه هدف غایی یک شهر ایجاد محیطی دلنشین و راحت برای مردمی است که در آن زندگی می‌کنند (آزادخانی، ییلاقیان و ییلاقی، ۱۳۹۰) مقوله مبلمان شهری و نقش آن در شهر از هر منظری درخور اهمیت و قابل بررسی است یا به عبارتی می‌توان گفت نقش مبلمان شهری

طبق استانداردها موجود صورت پذیرند شهروندان در آسایش و امکانات بیشتری زندگی خواهند کرد و رضایت آنها از محل سکونت خود بیشتر می‌شود و در نتیجه باعث بهبود کیفیت محیط شهری می‌شود.

۱-۳- اهداف پژوهش

مبلمان شهری و توجه به کیفیت محیطی در شهرهای امروز به عنوان عنصری تحول آفرین و درآمدزا که می‌تواند چهره شهر را نیز به عنوان یک نماد داخلی و بین‌المللی به همگان معرفی کند، شناخته می‌شود. مبلمان شهری بخش زیادی از فعالیت‌ها را در شهر سامان می‌دهد و باعث بالا رفتن کیفیت برخورداری شهروندان از محیط پیرامون و افزایش رفاه و لذت آنها در فضاهای شهری می‌شود هدف کلی این پژوهش بررسی نقش مبلمان شهری بر بهبود کیفیت محیط شهری است.

۱-۴- پیشینه پژوهش

در سال‌های اخیر در عرصه مبلمان شهری مطالعاتی صورت گرفته است. از جمله این تحقیقات که در غنای پایه‌های نظری تحقیق حاضر، نقش مؤثر داشتند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

محمدنژاد و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله به مکانیابی مبلمان شهری با استفاده از GIS پرداخته که ابتدا به مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر و شاخصه‌های مهم شهری پرداخته شده و انواع مبلمان بررسی قرار گرفته و سپس مکانیابی شهری مورد مطالعه قرار گرفته و در مورد نقش مبلمان در تعریف فضاهای شهری بحث شده است و در نهایت با توجه به این نکته که امروزه GIS جای خود را در بسیاری از علوم علی‌الخصوص رشته‌های مرتبط با شهر و فضاهای شهری باز کرده است و صاحب‌نظران در این رشته‌ها

را از زوایای مختلفی می‌توان مورد کنکاش قرار داد (اقبال و همکاران، ۱۳۹۱) ولی آنچه در این مطالعه مورد بحث است اینست که در کرمانشاه این شهر بزرگ و پرجمعیت نیز معضلات و مشکلاتی ناشی از عدم نگرش تداوم عرصه‌ها وجود دارد و گوشه گوشه شهر کرمانشاه درگیر معضلاتی است که نیاز به بازنگری، بازاندیشی، بازسازی و بازآفرینی دارد و در این تحقیق نقش مبلمان شهری بر ارتقاء کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان است تا با تبیین علمی‌تر عوامل تاثیرگذار بر کیفیت مبلمان شهری بر کیفیت محیط شهری و رضایتمندی شهروندان، الگوهای مناسبی جهت برنامه‌ریزی‌های آینده ارائه گردد. بنابراین اگر مهمترین نیازهای انسانی را عامل بقا و امنیت در شهر و احساس تعلق خاطر بدانیم باید مبلمان شهری به نیازهای انسانی پاسخ دهد.

۱-۲- اهمیت و ضرورت پژوهش

بستر کلان شهرهای امروز پاسخگوی نیاز ساکنان خود ناست و شدت فعالیت‌های شهری شرایط بسیار سخت و مخربی برای شهروندان به وجود آورده است. اجزای کالبد شهرهای امروزی از جمله کرمانشاه با سرعت حرکت انسان‌ها و فشار سنگین زندگی شهرنشینی سازگاری ندارد و فضاها و کاربری‌های عمومی آن از ظرفیت و قابلیت لازم جهت پاسخگویی به نیازهای زندگی پر شتاب شهری برخوردار نیست در این میان کیفیت فیزیکی شهرها؛ زیبایی شهر و رضایت شهروندان بدون برنامه‌ریزی صحیح؛ مکان‌یابی مناسب؛ لحاظ شرایط بومی و فرهنگی و ایجاد تناسب کارکردی ابعادی در شهر؛ سطوح ارتباطی و به ویژه مبلمان آن ایجاد نخواهد شد. در صورتی که تجهیزات شهری با برنامه‌ریزی و

با استفاده از این سیستم به دقت، سرعت و سهولت در تجزیه و تحلیل داده‌های مکانی دست پیدا می‌کنند و به بررسی نقش سیستم اطلاعات مکانی در مکانیابی مبلمان شهری از طریق توابع تحلیلی و مدلسازی پرداخته شده است. سلطان پور و همکاران (۱۳۸۹)؛ در تحقیقی که منظر شهری دربرگیرنده فضاهای نسبتاً اجباری است که مردم از آنها می‌گذرند عرصه‌های عمومی که بیشتر افراد در سفرهای هرروزه خود از خانه به محل کار تجربه می‌کنند مانند خیابان‌ها، چهارراه‌ها، پیاده‌روها، پارک‌ها، و فضاهای باز از این دسته‌اند! اندیشه فضائیت وجود انسان که در آن حیات انسانی را در ارتباط با طبیعت و تعریف ساختار مکان میسر می‌داند به عناصری از جمله نیمکت، فرسودگی بر قامت مبلمان شهری و معیارهای رنگ‌آمیزی مبلمان شهری پرداخته‌اند. نیمکت را در مجهزسازی فضاهای سبز و بازشهری ابتدایی‌ترین روش برای احساس آرامش و راحتی در پارک‌ها می‌دانند. بحث فرسودگی عناصر مبلمان شهری در پارک‌ها را مبتنی بر مکانیزهای ساده‌ای می‌دانند که نیاز مردم به خصوص کودکان امروزی را رفع نمی‌کند. در بحث معیارهای رنگ‌آمیزی، رنگ را از عناصر تأثیر گذار بر کیفیت بصری فضاهای شهری معرفی کرده و کاربرد صحیح آن‌ها را در محیط‌های شهری با نقش بسزا در خوانایی و وضوح شهر بر می‌شمارند. مرشدی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان نقش طراحی و مکانیابی مناسب مبلمان شهری در یکپارچگی فضاهای شهری ابتدا تعریفی از مبلمان شهری ارائه داده و همچنین این عناصر را در سیمای شهری تأثیرگذار دانسته و اهداف سه‌گانه زیباسازی، هویت‌بخشی و خواناسازی محیط را از کارهای مهم

این عناصر می‌داند و معتقد است که به کارگیری مبلمان شهری مناسب و استاندارد یکی از عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت محیط شهری است و یک تقسیم‌بندی از مبلمان شهری را در چهار گروه اصلی مبلمان خیابانی، مبلمان پارکی، مبلمان ترافیکی و سازه‌های اطلاع‌رسانی و تبلیغاتی عنوان کرده است. تیموریان و زیویار (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به بررسی و مطالعه رضایتمندی استانداردهای مبلمان شهری با استفاده از نرم‌افزارهای GIS، SPSS، جمع‌آوری داده‌ها از طریق پیمایش میدانی و توزیع پرسشنامه در میان کاربران مبلمان‌ها، به بررسی کمی و کیفی این عناصر پرداخته شده است. بر اساس مطالعات انجام شده، نقاط ضعف فراوانی در برنامه‌ریزی این عناصر در سطح محدوده یافت می‌شود از جمله: عدم جانمایی صحیح عناصر مختلف مبلمان شهری، تراکم بیش از حد انواع مبلمان، آشفتگی محیطی ناشی از پراکنش نامتعادل عناصر و ... بررسی تطبیقی استانداردهای رایج مبلمان شهری با وضع موجود نیز از دیگر بخش‌های این پژوهش است. نتایج بدست آمده از این بررسی نشان می‌دهد. براساس بررسی‌های میدانی در قالب توزیع پرسشنامه می‌توان گفت رضایتمندی ساکنان از مجموعه عوامل مبلمان در محدوده موردنظر در سطح نازلی قرار دارد. فرج‌اللهی و رضائی آقامیرلو (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان عملکرد مؤثر مبلمان شهری در هویت‌بخشی و ارتقاء کیفیت فضاهای شهری سعی بر آن داشتند تا به بررسی مبلمان شهری از حیثه منظر شهری و هویت شهری با استفاده از شیوه‌های مشاهده‌ای و کتابخانه‌ای بپردازند. در طراحی مبلمان شهری، تطابق بین فرم و عملکرد که مکمل هم می‌باشند، حائز اهمیت است و اینکه این طراحی چگونه

و نیز پژوهش‌های مختلف، جهت ساماندهی مبلمان شهری مشهود شده است.

بنابراین می‌توان گفت مبلمان شهری علاوه بر ایجاد کردن فضایی آرام و دلپذیر می‌تواند بر زیبایی و چشم‌نواز بودن محیط شهری بیفزاید. مبلمان در فضای شهری باید بر اساس سلسله مراتب نیازهای انسانی باشد. اگر مهمترین نیازهای انسان را عامل بقا، امنیت در شهر و احساس تعلق خاطر بدانیم، مبلمان شهری باید به این نیازهای انسانی پاسخ دهد. در این تحقیق عواملی که در رضایتمندی شهروندان و بهبود کیفیت محیط نقش دارد سنجیده می‌شود و تفاوت این کار با پژوهش‌های دیگران در نوع روش تحقیق است.

۱-۵- سوال‌های پژوهش

- ۱- آیا کیفیت محیط شهری با توجه به مبلمان شهری بر رضایتمندی شهروندان نقش دارد؟
- ۲- آیا مبلمان شهری منطقه ۴ کرمانشاه از زیبایی و تناسب مطلوبی برخوردار است؟
- ۳- آیا مبلمان شهری منطقه ۴ کرمانشاه از جانمایی صحیحی برخوردار است؟
- ۴- آیا رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط شهری نقش دارد؟

۱-۶- فرضیات پژوهش

- ۱- مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان نقش دارد.
- ۲- مبلمان شهری در منطقه ۴ کرمانشاه از زیبایی و تناسب مطلوبی برخوردار نیست.
- ۳- در منطقه ۴ کرمانشاه مبلمان شهری از جانمایی صحیحی برخوردار ناست.

و در چه مکان‌هایی، با توجه به هویت شهر و جامعه طراحی شوند، خود نگرشی مهم برای آیت‌هایی است که ما در طراحی مبلمان شهری انتخاب می‌کنیم. در این راستا می‌توان به المان‌های درون شهر و پارک‌ها اشاره کرد که نقش مؤثری در القاء هویت شهری و تقویت حس مکان شهروندان داشته و باید طوری طراحی شوند که خوانایی آن‌ها از سوی شهروندان و هماهنگی طرح آن‌ها با وقایع و اتفاقات آن مکان سازگاری داشته باشند و این مستلزم آن است که به نقاطی از قبیل ایست‌ها و مکث‌ها، گذرها، آمد و شدهای جمعیتی توجه داشته باشیم تا تطابق بین فرم و عملکرد را در طراحی رعایت کرده باشیم. اسدی، حسینی و مرادی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای به بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش توریسم مذهبی خیابان امام رضا (ع) مشهد مقدس با هدف بررسی و تحلیل مبلمان شهری شهر مشهد از دریچه رضایت توریسم و زائران و عملکرد مدیریت شهری، به مطالعه مبلمان شهری در کلانشهر مشهد پرداخته است. نتایج این تحقیق که بر اساس مطالعات، مشاهدات و طرح پرسشنامه از توریسم در مقاطع مختلف زمانی به دست آمده، نشان‌دهنده وجود برخی کاستی‌ها و نارضایتی‌ها در زمینه تأسیسات و تجهیزات شهری در خیابان‌های اصلی شهر که منتهی به بارگاه امام رضا (ع) به عنوان محدوده‌های پژوهش در شهر مشهد است که در نهایت موجبات نارضایتی شهروندان و توریسم مذهبی از وضعیت موجود مبلمان شهری و عملکرد مدیریت شهری شده است. همچنین در نهایت با توجه به جوانب مختلف مطالعات انجام شده، اقدام به تدوین اهداف بلند، میان و کوتاه مدت

۴- عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط شهری شده است.

۱-۷- روش تحقیق

انتخاب روش تحقیق پس از تعیین هدف از اقدامات ضروری است، که بایستی توسط محقق صورت گیرد. روش

انجام مطالعه در این تحقیق با توجه به ماهیت کار مبتنی بر روش توصیفی-تحلیلی و پیمایشی است. جهت‌گیری اصلی این پژوهش، کاربردی است. مبانی نظری و پیشینه تحقیق با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اسنادی تدوین شده است. جامعه آماری این پژوهش را ساکنان منطقه ۴ کرمانشاه تشکیل می‌دهد که مساحت آن بیش از ۱۶ میلیون و ۲۰ هزار متر مربع را شامل می‌شود. جمعیت ساکن در این منطقه بر اساس آمار ارائه شده از سوی سازمان مطالعات و برنامه‌ریزی شهرداری کرمانشاه ۱۱۴۸۱۱ نفر برآورد شده است که تعداد ۳۷۵ نفر از آنها با استفاده از فرمول کوکران به صورت تصادفی ساده انتخاب و بین آنها پرسشنامه پژوهش به شیوه تصادفی ساده توزیع شد. پرسشنامه پژوهش ابزاری است محقق-ساخته که دربرگیرنده شاخص‌های رضایت‌مندی شهروندان از مبلمان شهری است که روایی آن با استفاده از تحلیل عاملی مورد تأیید و پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۰ مورد تأیید قرار گرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از شاخص‌های SPSS و نرم‌افزارهای AMOS و انجام گرفته است.

۲- تعاریف و مفاهیم

۱-۲- مبلمان شهری

مبلمان شهری به عنوان یکی از عناصر مهم شهرها محسوب می‌شود که اثاثیه، تجهیزات یا مبلمان شهری، اصطلاحات رایج این تسهیلات و امکانات شهری هستند. مبلمان شهری مجموعه عناصر ساختاری است که به ویژگی‌های فرهنگی شهرها وابسته بوده و نقش مهمی در شناخت شهر، بخصوص در افزایش رفاه اجتماعی ایفاء می‌کند (Bulut et al, 2007:23-24) بنابراین ساماندهی مبلمان شهری، یکی از رهیافت‌های سازنده شهرسازی پایدار به شمار می‌آید که با هدف بهبود کیفیت محیط شهری و برآوردن نیازهای مختلف انسانی صورت می‌پذیرد.

۲-۲- کیفیت محیط شهری

کیفیت محیط شهری عبارت است از شرایط اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی-فضایی محیط شهری که نشان‌دهنده میزان رضایت یا عدم رضایت شهروندان از محیط شهری است (شماعی و پوراحمد، ۱۳۸۴: ۲۷۴). کیفیت محیط یک مفهوم چندبعدی است که با مفاهیمی هم‌چون کیفیت زندگی، کیفیت مکان، ادراک و رضایت شهروندی و قابلیت زندگی اشتراکاتی دارد؛ به‌طوری که در بسیاری موارد به عنوان معانی مشابه در نظر گرفته می‌شود (Kampet al, 2003: 6). بنابراین مفهوم کیفیت محیط شهری را باید در موضوع جستجو کرد، عناصر کالبدی و فعالیت‌هایی که با وجود آن شهر شهریت می‌یابد. ارزش‌هایی که عناصر شهریت را کیفیت می‌بخشد (انصاری نیا، ۱۳۷۹: ۱۱).

۲-۳- رضایتمندی

رضایتمندی از معیارهای کلیدی سنجش میزان کیفیت محیطی مطرح شده است و بدین ترتیب کیفیت محیط را این گونه تعریف می‌کنند "یک محیط با کیفیت بالا، احساس رفاه و رضایتمندی به جمعیتش را با ویژگی‌هایی که ممکن است فیزیکی، اجتماعی و یا سمبلیک باشد، منتقل می‌کند (Lansing and Marans, 1969: 195-199) و مفهوم رضایتمندی بر دامنه گسترده‌ای از تمایلات و مطلوبیت‌ها جهت رفع نیازهای پایه و یا متعالی انسان اشاره دارد. بسیاری از افراد به چیزهایی که نمی‌توانند داشته باشند تمایل دارند و بنابراین به دلایل مختلف باید این نیازهای خود را از مناطقی که تمایل کمتری نسبت به آن‌ها وجود دارد انتخاب و تأمین نمایند. هرچند که این رضایتمندی طیف مختلفی را پوشش دهد تردیدی نیست که نیازها و حتی آرمان‌های احساس شده از طرف یک فرد، مجموعه‌ای از هر دو ویژگی‌های فردی (همچون طبقه اجتماعی، مرحله زندگی و ... و معیارهای فرهنگی تأثیرگذار بر او است. رضایتمندی به عوامل بسیاری بستگی دارد. که این رضایتمندی از محیط شامل عواملی از قبیل امکانات و خدمات تفریحی و رفاهی، فرهنگی، آموزشی، امنیت و آرامش و وجود فضای تعاملات اجتماعی است.

۳- نظریات مرتبط با فضاهای شهری

گرچه توجه به نقش و ارتقاء وضعیت فضاهای عمومی شهری از بدو پیدایش شهرها و به‌ویژه در

طول بیش از یک سده گذشته همواره وجود داشته اما نگاه صاحب‌نظران به این موضوع از روندی یکنواخت و ثابت برخوردار نبوده و در دوران گوناگون متفاوت بوده است. به طور کلی، به نظر می‌رسد که می‌توان مهمترین رویکردهای معاصر در ارتباط با فضاهای عمومی شهری را بر مبنای گرایش غالب موضوعی (و نه زمان تقویمی نظریه‌پردازی) در سه دوره اصلی؛ پس از انقلاب صنعتی تا سال ۱۹۶۰، از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰ و از ۱۹۹۰ تاکنون دسته‌بندی نمود (جدول ۱).

بر همین اساس، مشخص می‌گردد که در دوره اول تاکید اصلی بیشتر بر ادراک فضایی و بصری و در دوره دوم بر تقویت تعاملات اجتماعی، گسترش پیاده‌مداری و تاثیرات محیطی- رفتاری فضاهای شهری بوده است. در حالی که در دوران اخیر با تثبیت نقش کالبدی و اجتماعی فضاهای شهری بیشترین فعالیت‌ها و نظریه‌ها مبتنی بر ملاحظات زیست محیطی-پایداری و ایجاد امنیت و انسان‌مداری در قلمروهای عمومی است. به عبارت دیگر، بررسی روند تحول نظریه‌ها و رویکردهای غالب در سه دوره مورد اشاره بیانگر آن است که با گذشت زمان هم به حضور انسان به عنوان عامل اصلی ایجاد پویایی و سرزندگی در فضای شهری، توجه بیشتری گردیده و هم تمرکز از ویژگی‌های کمی انسانی همچون جاذبه‌های بصری به شاخصه‌های کیفی مانند ایجاد امنیت و پایداری محیطی تغییر پیدا نموده است (کاشانی‌جو، ۱۳۸۹: ۱۰۵).

جدول ۱- خلاصه دسته بندی مهمترین صاحب نظران و رویکردهای مرتبط با فضاهای عمومی شهری

دوره زمانی	رویکرد غالب	مهمترین صاحب نظران
دوره اول: انقلاب صنعتی تا ۱۹۶۰	تأکید بر ادراک فضایی و بصری	کامیلوسیت، گوردون کالن، راب کریز، آلدو روسی، کریستوفر الکساندر، کلیف ماتین، علی مدنی پور، جهان شاه پاکزاد
دوره دوم: ۱۹۶۰ تا ۱۹۹۰	تأکید بر تأثیرات محیطی-رفتاری	کونین لینچ، آموس راپاپورت، رومدی پاسینی، التمنت، هولویل، مور، جان لنگ، حسین بحرینی
	رویکرد تقویت تعاملات اجتماعی	حنا آرنه، پاول زوکر، جین جیکوبز، ویلیام وایت، یان گل، اولدنبرگ، کلر کوپر مارکس
دوره سوم: ۱۹۹۰ تاکنون	تأکید بر حرکت در فضای شهری و گسترش پیاده‌مداری	تونی گارنیه، اشپرای رگن، لارنس هالپرین، ادموند پیکن، هیلپیر، مایکل ای آرث
	رویکرد ایجاد امنیت و مقیاس انسانی در فضای شهری	لوییس مامفورد، فرانسیس تیبالدز، آندره دوآنی، پیتر کتز، الیزابت پلاتر زیبرگ، الزلینکا، دین برنان
	ملاحظات زیست محیطی و پایداری	سرگئی چرمایف، گراهام هاگتون، کولین هانتر، هوگ بارتون، ریچارد راجرز

منبع: کاشانی جو، ۱۳۸۹: ۱۰۵

۴-تحلیل یافته‌ها

۴-۱- سنجش مولفه‌های مبلمان شهری در بهبود

کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان

بر اساس آماره‌های فراوانی سوالات پرسشنامه از نظر پاسخگویان کیفیت محیط شهری و مبلمان شهری از وضعیت مطلوب و مناسبی ندارند و رضایت در حد کم است و عناصر مبلمان شهری می‌تواند محیط‌های کارآمد و فضاهای شهری با کیفیت خلق کنند. براین اساس بهبود این متغیرها در کیفیت مبلمان، محیط شهری و رضایتمندی شهروندان نقش دارند، شهروندان از روشنایی محل سکونت، رضایت مطلوب و مناسبی ندارند و رضایت در حد کم است زیرا چراغ‌های روشنایی سبب می‌شود شهروندان

احساس امنیت و آرامش بیشتری می‌کنند. در کنار درهای ورودی ساختمان‌های مسکونی نیز وجود چراغ‌های روشنایی اهمیت بسیاری در رفت و آمد افراد دارد. موقعیت و منظر محل سکونت مطلوب و مناسبی ناست و نارضایتی در حد زیاد است زیرا قرارگیری عناصری مغایر با طراحی ساختمان یا بدنه شهری چه از لحاظ شکل و چه از نظر مصالح بکار برده سبب اغتشاش بصری در محیط‌های شهری و محل سکونت شده است بسیاری از ساختمان‌ها و دیگر اجزای شهر (خیابان‌ها، پارک‌ها و بوستان‌ها، میداین شهر و...) در شرایط وخیمی قرار دارند و از شرایط موجود ناراضی می‌باشند (جدول ۲).

جدول ۲- مولفه‌های مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان

طیف ارزیابی					مولفه‌ها
زیاد	زیاد	متوسط	کم	کمتر	
درصد					
۸/۲	۱۱/۲	۳۱/۲	۱۸/۴	۳۰/۷	تا چه اندازه از وضعیت کیفیت محیط شهری و مبلمان شهری رضایت دارید؟
۹/۳	۱۸/۴	۳۳/۶	۲۱/۳	۱۷/۳	به چه میزان در محل مسکونی خود از موقعیت و منظر محل سکونت احساس رضایت می‌کنید؟
۱۹/۵	۲۵/۶	۳۷/۶	۱۳/۳	۴	به چه میزان در محل مسکونی خود از روشنایی محل سکونت احساس رضایت نمی‌کنید؟
۱۲	۲۸/۳	۳۷/۹	۱۳/۶	۸/۳	بسیاری از ساختمان‌ها و دیگر اجزای شهر (خیابان‌ها، پارک‌ها و ...) در شرایط وخیمی قرار دارند؟

با محیط، ۰/۴۵- از نما و فضاها بیرونی ساختمان،
۰/۶۹- که نشان دهنده ناراضی بودن شهروندان است
(جدول ۳).

بر اساس شاخص رضایتمندی‌ها لاین تن شهروندان از
متغیرهای ساختمان‌ها و اجزای شهری از متغیرهای
زیبایی و تناسب مطلوب به ارزش ۰/۴۸- از شکل و
فرم مبلمان شهری، ۰/۶۴- از تناسب و رنگ عناصر

جدول ۳- شاخص میزان رضایتمندی از متغیرهای کیفیت محیط و مبلمان شهری

شاخص رضایتمندی I	کل مخاطبان	مخاطبان راضی (FS)			متغیرها
		مخاطبان ناراضی (FD)	مخاطبان قابل قبول	مخاطبان راضی (FS)	
۰.۲۹-	۳۷۵	۱۸۴	۱۱۷	۷۴	کیفیت محیط و مبلمان شهری
۰.۱۰-	۳۷۵	۱۶۹	۱۲۶	۱۰۴	موقعیت و منظر محل سکونت
۰.۲۷-	۳۷۵	۱۶۹	۱۴۱	۶۵	روشنایی محل سکونت

برخوردار نمی‌باشند بسیاری از ساختمان‌های شهر به
ویژه در محورها و مسیرهای اصلی نماسازی شده
است اما همواره عدیده‌ای فقدان نماسازی دیده می-
شود و از طرفی یگر خوانایی موجبات قابل درک
شدن مکان‌ها را فراهم می‌آورد و می‌تواند بر
چگونگی و سهولت درک مردم از فرصت‌ها و
موقعیت‌هایی که محیط به آنان عرضه می‌دارند تاثیر
بگذارد و به همین علت خوانایی از اهمیت زیادی
برخوردار است براین اساس فرضیه تأیید شده و
بنابراین مبلمان شهری از زیبایی و تناسب مطلوبی
برخوردار نیست و می‌توان گفت که بهبود این

۲-۳- سنجش مولفه‌های مبلمان شهری از لحاظ زیبایی و تناسب

بر اساس آماره‌های فراوانی سوالات پرسشنامه از نظر
پاسخگویان مبلمان شهری از شکل و فرم مناسب،
رنگ متناسب با محیط برخوردار نمی‌باشند زیرا
عناصر مبلمان شهری از لحاظ رنگ و زیباشناسی
دارای ضعف‌هایی هستند و این عناصر هیچ‌گونه
هماهنگی با محیط و سایر المان‌های موجود در محیط
سازگاری ندارند و ظاهری زیبا ندارند و نماها و
فضاهای بیرونی ساختمان‌ها و چراغ‌های راهنمایی،
تابلوهای اسامی معابر از نمای مناسب و خوانایی

متغیرها در زیبایی و مطلوبیت مبلمان شهری نقش دارد (جدول ۴).

جدول ۴- مولفه‌های مبلمان شهری از لحاظ زیبایی و تناسب

طیف ارزیابی					مؤلفه‌ها
زیاد	متوسط	کم	زیاد	کم	
درصد					
۴۱/۶	۱۹/۷	۲۵/۳	۹/۶	۷/۳	عناصر مبلمان شهری از شکل و فرم زیبایی برخوردار نیستند؟
۴۰/۵	۳۰/۱	۲۲/۷	۴/۳	۲/۴	رنگ این عناصر و تناسب رنگ آنها با محیط مناسب نیستند؟
۲۶/۴	۲۸/۸	۳۴/۹	۷/۷	۲/۱	در نما و فضای بیرونی ساختمانها از رنگهای جذاب و زیبایی استفاده نشده است؟
۴۴	۳۲	۱۷/۶	۵/۶	۰/۸	چراغ راهنمایی، تابلوهای اسامی معابر، تابلوهای راهنمایی رانندگی، ستون‌های تبلیغاتی خوانا و از رنگ بندی مناسبی برخوردار نیستند؟

بر اساس شاخص رضایتمندی‌ها لاین تن شهروندان از متغیرهای ساختمان‌ها و اجزای شهری از متغیرهای زیبایی و تناسب مطلوب به ارزش ۰/۴۸- از شکل و فرم مبلمان شهری، ۰/۶۴- از تناسب و رنگ عناصر، ۰/۴۵- از نما و فضاهای بیرونی ساختمان، ۰/۶۹- که نشان دهنده ناراضی بودن شهروندان است (جدول ۵)

جدول ۵- شاخص میزان رضایتمندی از متغیرهای زیبایی و تناسب مطلوب

شاخص رضایتمندی I	کل مخاطبان	مخاطبان			متغیرها
		مخاطبان ناراضی (FD)	مخاطبان قابل قبول	مخاطبان راضی (FS)	
-۰.۴۸	۳۷۵	۲۳۰	۹۵	۵۲	شکل و فرم مبلمان شهری
-۰.۶۴	۳۷۵	۲۶۵	۸۵	۲۵	تناسب و رنگ عناصر با محیط
-۰.۴۵	۳۷۵	۲۰۷	۱۳۱	۳۷	نمای بیرونی ساختمان
-۰.۶۹	۳۷۵	۲۸۵	۶۶	۲۴	چراغ راهنمایی و تابلوها

چون نرخ تردد و ازدحام مردم، مقدار دفعات استفاده، عوامل جوی، رفتار و عادات استفاده کنندگان، ابعاد و اندازه مبلمان، امکانات نصب تجهیزات، محدودیت فضا و ... رعایت شود در نتیجه جانمایی این عناصر باید به صورت مناسبی طراحی شوند. افراد معلول و ناتوان به راحتی نمی‌توانند نیازهای خود را در شهر برآورده کنند استفاده کنندگان مبلمان‌های شهری، گروه‌های مختلف جامعه هستند که بنا بر نیاز خود،

۳-۳- سنجش مولفه‌های جانمایی صحیح مبلمان شهری

بر اساس آماره‌های فراوانی سوالات پرسشنامه، مبلمان شهری از جانمایی صحیحی برخوردار ناست زیرا تعیین مناسب مکان‌های نصب و استقرار باعث می‌شود تا مبلمان‌های شهری بهتر مورد استفاده قرار گرفته و موجبات آلودگی محیطی به همراه نداشته باشد. در جانمایی برای هر کدام از عناصر باید نکاتی

امری واجب و ضروری است که بهترین مکان برای قرار دادن ایستگاه‌های اتوبوس در نزدیکی مغازه‌ها و تقاطع‌ها است که دسترسی آسان به ایستگاه‌های اتوبوس از ملزومات اساسی ایستگاه اتوبوس به شمار می‌آیند. از ارزیابی و تایید این فرضیه می‌توان گفت، توجه به نیازها و خواسته‌های شهروندان می‌تواند در بهبود و جانمایی صحیح این عناصر تاثیرگذار باشد (جدول ۶)

انتظارات جسمی و روحی متفاوتی از این محصولات دارند. بر پایه همین اصل، تجهیزات مستقر برای معلولینی که از صندلی چرخدار استفاده می‌کنند باید متناسب با نیاز آنها در دسترس باشد. در غیر اینصورت باعث می‌شود که برآورده شدن نیازها در حد کم باشد تعداد عناصر مبلمان شهری و ایستگاه‌های اتوبوس به ترتیب به خوبی توزیع و جانمایی نشده‌اند. وجود یک ایستگاه اتوبوس مناسب برای تمامی سیستم‌های حمل و نقل درون شهری

جدول ۶- مولفه‌های جانمایی صحیح مبلمان شهری

طیف ارزیابی					مولفه‌ها
زیاد	زیاد	متوسط	کم	کم	
درصد					
۱۱/۲	۲۲/۷	۲۹/۹	۱۶/۸	۱۹/۵	جانمایی این عناصر به صورت مناسبی طراحی شده اند.
۱۲/۳	۱۳/۶	۲۹/۱	۱۸/۴	۲۶/۷	افراد معلول و ناتوان به راحتی می‌توانند نیازهای خود را در داخل شهر برآورده کنند؟
۲۰/۳	۱۷/۶	۲۸/۸	۱۱/۵	۲۱/۹	تعداد عناصر مبلمان در سطح شهر به خوبی توزیع نشده اند؟
۸	۱۷/۱	۳۹/۲	۱۴/۹	۲۰/۸	ایستگاه‌های اتوبوس به خوبی جانمایی شده اند؟

جدول ۷- شاخص میزان رضایتمندی از متغیرهای جانمایی صحیح

شاخص رضایتمندی I	کل مخاطبان	مخاطبان ناراضی (FD)			متغیرها
		مخاطبان ناراضی (FD)	مخاطبان قابل قبول	مخاطبان راضی (FS)	
-۰.۰۲	۳۷۵	۱۳۶	۱۱۲	۱۲۷	جانمایی عناصر مبلمان شهری
-۰.۱۹	۳۷۵	۱۶۹	۱۰۹	۹۷	دسترسی افراد معلول به عناصر
-۰.۰۴	۳۷۵	۱۴۲	۱۰۸	۱۲۵	تعداد عناصر مبلمان شهری
-۰.۱۰	۳۷۵	۱۳۴	۱۴۷	۹۴	جانمایی ایستگاه اتوبوس

محیط شهری می‌شود. پاسخگویان از راحتی و مناسب بودن کفپوش خیابان‌ها و پیاده‌روها، فضاهای کافی برای پیاده‌روی و قدم زنی، ناراضی هستند زیرا پیاده‌روها از مهمترین شبکه‌های دسترسی شهری هستند که باید از نظر سهولت در حرکت، نقاط مکث،

۳-۴- سنجش مولفه‌های به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط
براساس آماره‌های فراوانی سوالات پرسشنامه، عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث بوجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت

محیطی در سطح شهر شود. مناسب نبودن سیستم دفع فاضلاب و جمع‌آوری زباله‌ها نشانه‌های استاندارد نبودن است و بهبود سیستم دفع فاضلاب و جمع‌آوری زباله اثرات مثبتی را بر منظر شهری به وجود می‌آورد و نقش مهمی بر پاکیزگی شهر و محلات دارد. با توجه به نتایج فرضیه تایید شده است که بنابراین رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث بوجود آمدن ساختار موزون شهری و بهبود کیفیت محیط شهری می‌شود (جدول ۸).

دید و گریز بدون مانع باشند و طراحی و اجرای شبکه‌های عابر پیاده رو، جنس، کف و شیب باید به گونه‌ای طراحی و ساخته شود که رضایت شهروندان را در پی داشته باشد. در حال حاضر شهروندان در محیط شهر خود، از آلودگی‌های ناشی از خانه‌های متروک و نوشته‌ها و ... احساسی راحتی نمی‌کنند زیرا نوشته‌ها و برگه‌های اعلانات و آگهی‌هایی که بی‌رویه نصب شده‌اند سبب شده چهره شهر در بسیاری نقاط زیبا جلو نگیرد و خانه‌های متروکه سبب آلودگی

جدول ۸- مولفه‌های ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط

طیف ارزیابی					موفه‌ها
زیاد	زیاد	متوسط	کم	کم	
درصد					
۱۲/۵	۲۶/۹	۳۰/۱	۹/۱	۲۱/۳	کفپوش خیابان‌ها و پیاده روها راحت و مناسب نیست؟
۱۴/۱	۲۲/۹	۲۸	۸/۵	۲۶/۴	فضای کافی برای پیاده روی و قدم زنی در داخل شهر وجود ندارد؟
۱۴/۷	۲۵/۱	۲۹/۳	۵/۱	۲۵/۹	در حال حاضر در محیط شهر خود، تا چه حد از آلودگی‌های ناشی از خانه‌های متروکه و نوشته و کاغذهای روی دیوار احساس ناراحتی می‌کنید؟
۱۶/۵	۲۴	۲۴/۳	۵/۶	۲۹/۶	سیستم دفع فاضلاب و جمع‌آوری زباله از کارایی لازم برخوردار هستند؟

۰/۰۵- از سیستم دفع فاضلاب حاصل گردید که واضح و روشن است که مخاطبان از متغیرهای فوق بسیار ناراضی بودند (جدول ۹).

بر اساس شاخص رضایتمندی‌ها، بین‌تن شهروندان از متغیرهای ساختار ناموزون به ارزش ۰/۰۹- از کفپوش خیابان‌ها و پیاده‌روها، ۰/۰۲- از فضاهای کافی برای پیاده روی، ۰/۰۸- از خانه‌های متروکه و

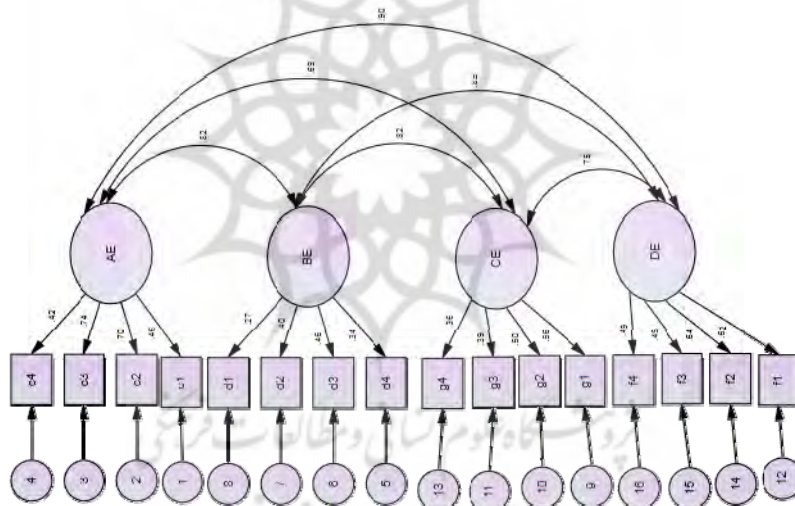
جدول ۹- شاخص میزان رضایتمندی از متغیرهای ساختار ناموزون

شاخص رضایتمندی I	کل مخاطبان	متغیرها			
		مخاطبان ناراضی (FD)	مخاطبان قابل قبول	مخاطبان راضی (FS)	
-۰.۰۹	۳۷۵	۱۴۸	۱۱۳	۱۱۴	کفپوش خیابان‌ها و پیاده روها
-۰.۰۲	۳۷۵	۱۳۹	۱۰۵	۱۳۱	فضاهای کافی برای پیاده روی
-۰.۰۸	۳۷۵	۱۴۹	۱۱۰	۱۱۶	خانه‌های متروکه
-۰.۰۵	۳۷۵	۱۵۲	۹۱	۱۳۳	سیستم دفع فاضلاب

۳-۵- بررسی همبستگی متغیرهای اصلی تحقیق

در این قسمت به منظور تعیین رابطه میان متغیرهای از ضریب همبستگی استفاده می‌نماییم. نمودار ۱ رابطه بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. همان-طور که در جدول (۱۰) مشاهده می‌شود مقدار کوواریانس متغیرهای تحقیق معنی‌دار هستند زیرا مقدار T-Value بیشتر از ۱/۹۶ است. به طور کلی برای هر متغیر تحقیق ۴ عامل در نظر گرفته شده است و با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی برای هر متغیر این ۴ عامل تایید شده‌اند زیرا سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ و مقدار ضریب معنی‌داری بیشتر از ۱/۹۶ است پس می‌توان این عامل‌ها یا سوالات پرسشنامه را برای بررسی متغیرها و تایید یا رد فرضیه

مورد نظر به کار برد. بنابراین می‌توانیم روابط و ضریب همبستگی را در مورد متغیرهای تحقیق بررسی کنیم چراکه اگر مقدار کوواریانس معنی‌دار باشد، ضریب همبستگی نیز معنی‌دار است. همان‌طور که در ضریب همبستگی مشاهده می‌شود، بین تمام متغیرهای تحقیق رابطه معنی‌دار و مثبت وجود دارد. چراکه ضریب همبستگی مثبت و معنی‌دار است. ضریب مثبت و معنی‌دار بدین معنی است که با افزایش بهبود یا کیفیت یا مطلوبیت در یک متغیر، بهبود یا کیفیت متغیر دیگر نیز بسته به ضریب همبستگی افزایش می‌یابد. به طور مثال با افزایش بهبود زیبایی و تناسب، ساختار موزون نیز بهبود می‌یابد.

نمودار ۱- نمودار ضرایب استاندارد شده تحلیل عاملی تاییدی

جدول ۱۰- کوواریانس و همبستگی متغیرهای اصلی تحقیق

متغیرها	مقدار کوواریانس	خطای استاندارد	T- مقدار Value	سطح معنی داری	ضریب همبستگی
ساختار ناموزون <-> کیفیت محیط	۰/۴۱۲	۰/۰۶۵	۶/۳۲۱	***	۰/۹۰۰
جانمایی صحیح <-> کیفیت محیط	۰/۲۹۵	۰/۰۵۵	۵/۳۴۲	***	۰/۶۹۰
جانمایی صحیح <-> زیبایی و تناسب مطلوب	۰/۱۹۶	۰/۰۴۴	۴/۴۸۳	***	۰/۸۲۲
ساختار ناموزون <-> جانمایی صحیح	۰/۴۳۰	۰/۰۷۰	۶/۱۳۵	***	۰/۷۴۷
ساختار ناموزون <-> زیبایی و تناسب مطلوب	۰/۲۲۷	۰/۰۴۶	۴/۹۰۰	***	۰/۸۹۰
زیبایی و تناسب مطلوب <-> کیفیت محیط	۰/۱۵۵	۰/۰۳۵	۴/۴۶۲	***	۰/۸۱۶

۳-۶ شاخص‌های برازش

جدول ۱۱- مقدار آزمون کای اسکور آزادی

مقدار آزمون کای اسکور- درجه آزادی	درجه آزادی مدل	مقدار آزمون کای اسکور	مدل مورد بررسی
۱/۷۶	۹۸	۱۷۵/۵۵۸	

جدول ۱۲- شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تاییدی

شاخص‌های برازش تحلیل عاملی تاییدی		
شاخص برازش	مقدار مطلوب	نتیجه
χ^2/df	$0.3 \leq$	۱.۷۶
RMSEA	$0.08 \leq$	۱.۰۴۵
RMR	$0.08 \leq$	۰.۶۸
GFI	$0.90 \geq$	۰.۹۵
AGFI	$0.90 \geq$	۰.۹۳
CFI	$0.90 \geq$	۰.۹۲
IFI	$0.90 \geq$	۰.۹۲

منابع: مدل یابی معادلات ساختاری با لیزرل نوشته دکتر حیدرعلی هومن. مقدمه ای بر مدل سازی معادلات ساختاری ترجمه دکتر وحید قاسمی.

بالای ۰/۹۹) این شاخص‌ها حاکی از برازش بسیار عالی مدل طراحی شده در مقایسه با سایر مدل‌های ممکنه است. در نهایت برای بررسی اینکه مدل مورد نظر چگونه برازندگی و صرفه‌جویی را با هم ترکیب می‌کند از شاخص بسیار توانمند ریشه دوم برآورد واریانس خطای تقریب RMSEA استفاده شده است. شاخص RMSEA، ریشه میانگین مجذورات تقریب است. این شاخص برای مدل‌های خوب ۰/۰۵ و کمتر است. مدلی که در آن این شاخص ۰/۱۰ یا بیشتر باشد برازش بسیار ضعیفی دارد؛ که البته در این مدل مقدار این شاخص معادل با ۰/۰۰۰ است.

۳-۷ آزمون فرضیات

در این پژوهش با توجه به کاربرد معادلات ساختاری ارتباط بین متغیرهای مکنون برآورد می‌شود. در

در جدول ۱۲ مقدار (GFI) گزارش شده برای این مدل با مقدار ۱ است. ریشه دوم میانگین مجذور پس‌ماندها یعنی تفاوت بین عناصر ماتریس مشاهده شده در گروه نمونه و عناصر ماتریس‌های برآورد یا پیش‌بینی شده با فرض درست بودن مدل مورد نظر است هرچه RMR برای مدل مورد آزمون نزدیک‌تر به صفر باشد، مدل مذکور برازش بهتری دارد، مقدار ناچیز RMR در این پژوهش (۰/۰۰۰)، نشان از تبیین مناسب کوواریانس‌ها دارد. برای بررسی اینکه یک مدل به خصوص در مقایسه با سایر مدل‌های ممکن، از لحاظ تبیین مجموعه‌ای از داده‌های مشاهده شده تا چه حد خوب عمل می‌کند از مقادیر شاخص برازندگی فزاینده (IFI) و شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) استفاده شده است. مقادیر بالای ۰/۹ (همگی

فرضیه ۱- مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان نقش دارد. نتایج بدست آمده با توجه به سطح معنی داری نشان می دهد که مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان نقش دارد زیرا سطح معنی داری آن کمتر از ۰/۰۵ است.

حقیقت با این کار به طور همزمان کلیه ضرایب همبستگی محاسبه می شود، بنابراین کلیه تخمین های ارائه شده از لحاظ آماری معنادار می باشند. به عبارت دیگر، تمامی بارهای عاملی مرتبط با سازه های تحقیق، در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار هستند و براین اساس فرضیات تایید شدند که به شرح ذیل است:

جدول ۱۳- آزمون تی استیودنت فرضیه اول

میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
۲/۵۲۶۰	۰/۴۹۳۴۳	-۵۷/۸۴۸	۳۷۴	۰/۰۰۰	-۱/۴۷۴۰۰

نشان می دهد مبلمان شهری از زیبایی و تناسب مطلوبی برخوردار نیست زیرا سطح معنی داری آن کمتر از ۰/۰۵ است.

فرضیه ۲- به نظر می رسد مبلمان شهری منطقه ۴ شهر کرمانشاه از زیبایی و تناسب مطلوبی برخوردار نیست. نتایج بدست آمده با توجه به سطح معنی داری

جدول ۱۴- آزمون تی استیودنت فرضیه دوم

میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
۱/۹۳۸۰	۰/۵۱۰۹۰	-۷۸/۱۵۷	۳۷۴	۰/۰۰۰	-۲/۰۶۲۰۰

جانمایی صحیحی برخوردار ناست. زیرا سطح معنی داری آن کمتر از ۰/۰۵ است.

فرضیه ۳- در منطقه ۴ شهر کرمانشاه مبلمان شهری از جانمایی صحیحی برخوردار ناست.

نتایج بدست آمده با توجه به سطح معنی داری نشان می دهد در منطقه ۴ کرمانشاه مبلمان شهری از

جانمایی صحیحی برخوردار ناست.

جدول ۱۵- آزمون تی استیودنت فرضیه سوم

میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
۲/۷۶۶۰	۰/۶۸۰۴۳	-۳۵/۱۲۰	۳۷۴	۰/۰۰۰	-۱/۲۳۴۰۰

عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط شهری شده است زیرا سطح معنی داری آن کمتر از ۰/۰۵ است.

فرضیه ۴- عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط شهری شده است. نتایج بدست آمده با توجه به سطح معنی داری نشان می دهد

جدول ۱۶- آزمون تی استیودنت فرضیه چهارم

میانگین	انحراف معیار	مقدار آزمون تی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اختلاف میانگین
۲/۸۹۹۰	۰/۹۶۱۴۰	-۳۰/۸۶۵	۳۷۴	۰/۰۰۰	-۱/۱۰۲۰۰

۴- نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش بررسی نقش و عملکرد مبلمان شهری در ارتقاء کیفیت محیط شهری و رضایتمندی شهروندان منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه بود که به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفت. نتایج حاصل از بررسی داده‌ها حاکی از آن داشت که ۴ فرضیه مطرح شده در پژوهش مورد تأیید قرار گرفت. به طوری که از نظر ساکنان این منطقه مبلمان شهری در بهبود کیفیت محیط و رضایتمندی شهروندان تأثیر دارد. مبلمان شهری منطقه ۴ کرمانشاه از زیبایی و تناسب مطلوبی برخوردار نیست و از جانمایی صحیحی برخوردار نیستند. عدم رعایت اصول استانداردهای مبلمان شهری باعث به وجود آمدن ساختار ناموزون شهری و کاهش کیفیت محیط شهری شده است. این نتایج رویکردهای ادراک فضایی و بصری، رویکر تقویت تعاملات اجتماعی و امنیت و مقیاس انسانی در فضای شهری را ضمن تأکید دنبال می‌کند به طوریکه در این پژوهش چنانچه ساکنان بیان داشتند اگر شاخص‌های استاندارد مبلمان شهری رعایت شود هم رضایتمندی از مبلمان شهری بیشتر می‌شود و هم کیفیت زندگی شهروندان بهبود می‌یابد. همچنین نتایج این پژوهش با پژوهش سلطان‌پور و همکاران (۱۳۸۹) به لحاظ نقش رعایت استانداردهای مبلمان شهری در خوانایی و وضوح شهر هم راستا است. همچنین با نتایج پژوهش‌های مرشدی (۱۳۹۰)، فرج‌اللهی و رضائی آقامیرلو (۱۳۹۳) به لحاظ نقش مبلمان شهری در ارتقای کیفی زندگی شهری مطابقت دارد. عدم رضایت ساکنان منطقه ۴ کرمانشاه از وضعیت مبلمان شهری که یکی

دیگر از نتایج پژوهش است با پژوهش تیموریان و زیویار (۱۳۹۲) و اسدی، حسینی و مرادی (۱۳۹۴) مطابقت دارد. بنابراین، شناخت متغیرها، آشنایی با عملکردها و نقش و امکان مطرح کردن و بروز آنها نشان‌دهنده اهمیت نقش مبلمان شهری بر بهبود کیفیت محیط شهری از دیدگاه شهروندان است. از سوی دیگر، بهبود نقش مبلمان شهری؛ پیامدهای مفید چشم‌گیری در بهبود عملکرد عناصر شهری، ارتقاء کیفیت محیط شهری، افزایش سطح رضایت شهروندان، توسعه و گسترش ابعاد مبلمان و سایر شاخص‌های رایج در کیفیت محیط خواهد داشت. در دنیای کنونی امروزی اهمیت طراحی تجهیزات و مبلمان شهری به حدی است که حتی از معماران شاخص فعال در زمینه طراحی صنعتی جهت طراحی و اجرای مبلمان و تجهیزات شهری دعوت می‌شود.

۵- پیشنهادها

با توجه به پژوهش حاضر و با بررسی وضعیت موجود مبلمان شهری و کیفیت محیط در منطقه ۴ شهرداری کرمانشاه می‌توان پیشنهادات زیر را ارائه نمود.

- مکان یابی انواع مبلمان شهری در نقاط مختلف با دسترسی آسان.
- رعایت فواصل مناسب در استقرار انواع مبلمان با توجه به شرایط محیط و میزان استفاده ی کاربران.
- به‌کارگیری مناسب‌ترین رویه‌ها و فناوری‌های موجود برای مکانیابی مبلمان شهری برای بهبود کیفیت محیط شهری.
- فرهنگ‌سازی در بین شهروندان در جهت بهبود، زیبایی و طراحی مناسب مبلمان شهری.

بهنام مرشدی، حسن، (۱۳۹۰)، نقش طراحی و مکان-یابی مناسب مبلمان شهری در یکپارچگی فضای شهری، ماهنامه اطلاع رسانی، آموزشی و پژوهشی شماره ۱۶.

بهمنی کارزونی، سارا، جلالی، آزاده، (۱۳۹۲)، تاثیر نشانه‌ها و المان‌های شهری بر خوانایی شهرها، همایش ملی عناصر زیبا سازی شهری، شیراز. تیموریان، کتیون، زیویار، پروانه، (۱۳۹۲)، بررسی و مطالعه رضایتمندی از استانداردهای مبلمان شهری نمونه موردی ناحیه ۲ منطقه ۲ شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای ایران شماره ۳۷.

زنگی آبادی، علی و تبریزی، نازنین، (۱۳۸۳)، طراحی و برنامه‌ریزی مبلمان شهری، انتشارات نشریه توس مشهد.

رحمانی، جواد، (۱۳۸۰)، اثاثه شهری، پیام سبز، شماره ۶.

سلطان پور، پریسا، رسولی، المیرا، (۱۳۸۹)، مبلمان شهری، سومین همایش مقاوم سازی و مدیریت شهری، خمین، دانشگاه آزاد اسلامی خمین.

شماعی، علی، پوراحمد، احمد، (۱۳۸۴)، بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا، دانشگاه تهران.

فلاح، محمدصادق، کلامی، مریم، (۱۳۸۷)، تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان، فصلنامه مدیریت شهری ۲۲.

فرج الهی، عاطفه و محمدرضا رضائی آقامیرلو، (۱۳۹۳)، عملکرد موثر مبلمان شهری در هویت بخشی و ارتقاء کیفیت فضاهای شهری، اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و

رعایت استانداردها در مکانیابی و نصب المان‌های شهری
- ارائه راهکارهایی جهت افزایش مشارکت مردم در بهبود عملکرد مدیریت شهری در زمینه مبلمان و محیط شهری.

- بررسی پیامدهای رضایت و نارضایتی شهروندان در رابطه با کیفیت محیط و مبلمان شهری.

- پژوهش در زمینه مشکلات اجرایی در ارتباط با عناصر مبلمان شهری در سطح محدوده.

منابع

آزاد خانی، پاکزاد، بیلاقیان، آزاده، بیلاقی، مهدی. (۱۳۹۲)، نقش مبلمان شهری بر رضایتمندی شهروندان و جذب گردشگر نمونه موردی منطقه ۲ کرمانشاه، اولین کنفرانس ملی معماری و فضاهای شهری پایدار مشهد.

اسدی، لادن؛ علی حسینی و مهدی مرادی، (۱۳۹۴)، بررسی نقش مبلمان شهری در آرامش توریسم مذهبی نمونه موردی: خیابان امام رضا (ع) مشهد مقدس، هفتمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری با تأکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد، شورای اسلامی شهر مشهد، دانشگاه فردوسی مشهد، شهرداری مشهد.

اقبال، محمد، بابایی، فریدون، عمرانی، مجتبی، (۱۳۹۱)، همکاری‌های بین بخش رویکردی در زیباسازی مبلمان شهری، چهارمین کنفرانس برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، مشهد.

انصاری‌نیا، سیاوش، (۱۳۸۶)، مسولیت طراحی شهری و ماموریت‌های مسئولان، شماره ۲.

توسعه پایدار، تهران، موسسه ایرانیان، انجمن
معماری ایران.

کاشانی‌جو، خشایار، (۱۳۸۹)، بازشناخت رویکردهای
نظری به فضاهاى عمومی شهری، نشریه هویت
شهر، سال ۴، شماره ۶، ۹۵-۱۰۶

محمدنژاد، مریم، بهزادفر، مصطفی، شاهی، جواد،
(۱۳۸۷)، مکانیابی مبلمان شهری با استفاده از
GIS، نشریه علمی آموزشی مرکز اطلاعات
جغرافیایی.

Bulut et al, yahya, atabeyoglu. (2007), Omer
fountains as urban furniture in historical
urban structure and usage culture: erzurum
city case, elsevier, Building and
Environment .

Kamp, I . V., Leidelmeijer , K., Marsman, G.,
Hollander, A.D, (2003). Urban
Environmental Quality and Human Well-
being towards a Conceptual.

Lansing, J.B., and Marans -,R.W, (1969)
Evaluation of Neighborhood, Journal of the
American Institute of Planners

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی